

системе языковой картины мира. Эти единицы проанализированы в этнолингвистическом измерении, доказана их роль в отображении народной культуры и национального менталитета.

Ключевые слова: языковая картина мира, национально-языковая картина мира, этнолингвистика, языковой образ, символ, национально-культурные коннотации, ментальность.

Bavus T. V. The language image and the symbol as representants of the language picture of the world in the ethnolinguistic dimension.

Summary

The article deals with the language picture of the world as a means of verbal representation of human knowledge about objective world. The notion «national language picture of the world» and its unique ethnic outlook is also characterized.

The topicality of the research is caused by the interest in studying of language and its connection with culture and mentality of nation.

The aim of the article is an analysis of the theoretical aspect of functioning language image and symbol in the ethnolinguistic dimension.

The language units which are connected with folk customs, mythology, belief and life of certain ethnic community are the object of ethnolinguistic studies. There are different notions for it: «language signs of culture», «language and culture aesthetic signs», «signs of ethnic culture».

The research focuses on the peculiarities of components of the language picture which reflect the national bulleted perception of the world. The language image gives information about objective things, show their place in certain culture and include national cultural meanings. The special attention is paid to the notion of symbol which contain ethnocultural connotation through connection between objective and spiritual human world. It often implemented in folklore, fiction and in ethnic consciousness.

It was found that this representants of the language picture characterizing the sociocultural environment, the type of national mentality play an important role in identification of nation.

The analysis of such language units in the ethnolinguistic dimension should be continued in the specific artistic texts by Ukrainian writers.

Key words: language picture of the world, national language picture of the world, ethnolinguistic, language image, symbol, national cultural connotation, mentality.

УДК 811.161.2

Берестова А. А.,

старший викладач кафедри українознавства та латинської мови

Національного фармацевтичного університету

E-mail: balla1968@mai.ru

ТИПОЛОГІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ТЕКСТІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ПРЕЦЕДЕНТНИХ РЕЛІГІЙНИХ ФЕНОМЕНІВ

У пропонованій статті автор здійснює спробу класифікувати типи інтертекстуальної взаємодії творів сучасної української художньої літератури (тексти-реципієнти) творів релігійного характеру (тексти-донори) і виокремлює власне інтертекстуальність, паратекстуальність, метатекстуальність, архітекстуальність (з урахуванням характеру взаємодії текстів); риторичну (відповідно до інтенції мовця), парціальну й міметичну інтертекстуальність (за структурними ознаками).

Ключові слова: прецедентність, інтертекстуальність, прецедентний релігійний феномен, інтертекстуальні зв'язки, текст-донор, текст-реципієнт.

Уже протягом тривалого часу не згасає інтерес дослідників до явища інтертекстуальності. З-поміж розвідок останніх десятиліть виділяють праці І. Арнольд, А. Жулинської, Н. Кузьмінної, Т. Литвиненко, В. Москвіна, О. Переломової, В. Рижкової, О. Рябініної, О. Телешкіної, Н. Фатєєвої, І. Шаповалової, Ю. Шпак та ін. З огляду на значну поширеність інтертекстових елементів у творах художньої літератури і фрагментарний характер вивчення цього питання у вітчизняній лінгвістиці, зокрема і стосовно прецедентних релігійних феноменів, вважаємо за доцільне проаналізувати

особливості їхньої представленості в сучасній українській художній прозі. Це й підтверджує **актуальність** порушеної проблеми.

Мета розвідки – з'ясувати характер інтертекстової взаємодії текстів сучасної української художньої літератури і прецедентних релігійних феноменів. У зв'язку з цим необхідно схарактеризувати особливості інтертекстуальних зв'язків художніх текстів сучасної української літератури та текстів релігійного змісту і визначити типи інтертекстової взаємодії.

Об'єктом дослідження є прецедентні релігійні феномени, вжиті в текстах сучасної української художньої літератури. **Предметом** дослідження виступають інтертекстові зв'язки художніх творів сучасного українського письменства як текстів-приймачів і творів релігійного характеру, що актуалізуються через прецедентні релігійні феномени, як текстів-донорів.

Наявність у художньому творі «чужого» тексту породжує проблему їхнього співвідношення та співіснування. Так, О. В. Найдюк відзначає, що текст-донор і текст-реципієнт взаємодіють через інтерпретанту, завдяки якій відбувається схрещення змістів текстів, що вступають у взаємодію, і, слідом за М. Ріффатером [23], наголошує, що така міжтекстова взаємодія – це не звичайне копіювання «чужих текстів», а творчий діалог попереднього та нового тексту [19]. Особливості репрезентації «тексту в тексті» та їхню діалогічну взаємодію у процесі функціонування відбиває інтертекстуальність. З огляду на те, що в сучасній науковій літературі немає одноставної думки щодо визначення поняття інтертекстуальності, у своєму дослідженні *інтертекстуальність* ми будемо трактувати як «маркований певними мовними сигналами» діалог текстів, який забезпечується запозиченням тим чи тим текстом елементів іншого тексту.

Інтертекстуальність прийнято розглядати із двох позицій – позиції автора й позиції читача [1; 15; 23; 24; 28; 29 та ін.]. Уважається, що з авторського погляду інтертекстуальність може бути свідомою і несвідомою. Свідомо інтертекстуальність виступає як стратегія створення смислу, а несвідомо – підтвердженням тези про те, що ні письмове, ні усне повідомлення неможливі без впливу усіх інших текстів [29]. На думку С. С. Числової, «з позиції автора інтертекстуальність – це доповнення до встановлення відносин із читачем, а також спосіб витворення власного тексту й утвердження своєї творчої індивідуальності за допомогою вибудовування складної системи відношень із текстами інших авторів» [25, с. 17].

Із позиції читача, як зауважує М. Ріффатер, «інтертекстуальність – це сприйняття читачем відношень між твором, який читають, й іншими – попередніми чи подальшими творами. Ці тексти і створюють інтертекст першого твору» [23]. У свою чергу І. В. Арнольд відзначає, що читач не повинен намагатися зрозуміти, що автор мав на увазі під час написання тексту, а має зрозуміти те, що насправді сказано в тексті з урахуванням соціальних і культурних реалій, а також своїх фонових знань [1].

У нашій роботі інтертекстуальність розглядаємо як свідому авторську інтертекстуальність, що є «стратегією створення смислу». Вибір такого підходу зумовлений специфікою художнього тексту, що «як система упорядкованих знаків несе інформацію про світ, яка співвідноситься з попередньою художньою свідомістю індивіда як члена певного лінгвокультурного середовища з відповідною сукупністю певних обов'язкових знань, якими володіють усі, хто перебуває в цьому середовищі й послуговується однією мовою, має відповідну когнітивну базу» [22, с. 84]. Тому що лише свідомо увівши «чужий текст» у свій твір, письменник активізує когнітивну базу, через яку актуалізується інтертекстуальність його художнього твору.

У створенні інтертекстуальних зв'язків, як наголошує Р. С. Чорновол-Ткаченко, активну участь беруть прецедентні тексти, передумовою інтертекстуального потенціалу яких є наявність у них конотації як семантичної асоціації, як додаткового елемента смислу мовної одиниці [26, с. 8]. Уважаємо, що сказане можна застосувати до всіх прецедентних феноменів, зокрема до прецедентних релігійних феноменів, оскільки вони виступають репрезентантами цінностей для представників відповідної лінгвокультурної спільноти і реалізуються як «сильні» одиниці, що мають статус значущих у культурі.

У науковій літературі висвітлені спроби окреслити типологічні відмінності інтертекстуальних відношень за різними критеріями.

Так, Н. О. Фатєєва, спираючись на дослідження Ж. Женнета про особливості взаємодії текстів, виділяє такі різновиди інтертекстуальних зв'язків:

– власне інтертекстуальність, що утворює конструкції «текст у тексті», включає: а) цитати (з атрибуцією і без), які розуміють як відтворення двох чи більше компонентів тексту-донора із власною предикацією; б) алюзії – запозичення певних елементів претексту, за якими відбувається їх упізнавання в тексті-реципієнті, де і здійснюється їх предикація. Іменні алюзії виступають як ремінісценції, тобто відсилання не до тексту, а до події з життя іншого автора, яка беззаперечно упізнається; в) центонні тексти, що становлять собою цілий комплекс алюзій і цитат (переважно неатрибутованих);

– паратекстуальність, що включає цитати-заголовки й епіграфи;

– метатекстуальність, у складі якої виділяються інтертекст-переказ, варіації на тему претексту, дописування «чужого» тексту і мовна гра із претекстами;

– гіпертекстуальність як висміювання й пародіювання одним текстом іншого;

– архітекстуальність як жанровий зв'язок текстів [24, с. 122–150].

Спостереження засвідчили, що з урахуванням усіх прозорих і прихованих відношень між текстами, на яких ґрунтується класифікація Н. О. Фатєєвої, між релігійними текстами і текстами сучасної української художньої літератури виділяються такі типи інтертекстуальності:

– *власне інтертекстуальність*, актуалізована: а) цитатами: *Боролася за спадщину по Георгієві, обґрунтовуючи свої надмірні зазіхання буцімто біблійними поняттями, але ж, вельмишановна, там, у Книзі Еклезіастовій, згадано і про таких, як ти: «Буває людина, що трудиться з мудрістю, зо знанням та із хистом, та все полишає на долю людині, яка не трудилася в тому». І підсумок – то марнота і зло велике*¹ [4, с. 77] (Екл. 2:21² – А. Б.); – *Господи Боже наш, – покійно і щиро читала я за ним вечірню молитву, – все, в чому я згрішила в цей день, – словом, ділом, помислом, Ти, як милостивий і людиноподібний, прости мені; мирний і супокійний сон дай мені; пошли Ангела Твогого Хранителя, що захищає та оберігає мене від усякого лиха. Ти – Хранитель душі і тіла мого; і я посилаю славу Тобі, отцю і Синові і Святому Духу, нині і вічно, і повсякчас. Амінь*[27, с. 44]; б) алюзіями: *То так судилось – зраджувать Христа? / Апостоли відводять ясні очі* [9, с. 86] – цими рядками поетеса повертає пам'ять читача до біблійної сцени зради Сина Божого; *Заградотряд – от як то звалось – йшов близько за ними. Стріляли по своїх – чітко, без жалю. Падали, лаялися. Содом і Гоморра, тільки де ж грішники?* [16, с. 172] – відсилання до події знищення чотирьох міст (Содом, Гоморра, Адма, Севоїм) содомського п'ятиграддя за гріховну поведінку їхніх жителів (1М. 13:13, 19:24), завдяки якому читач безпомилково проведе паралель подій, описаних у Біблії, і подій часів Другої світової війни;

– *паратекстуальність*, що втілюється через точкові цитати в назвах, як-от у роман М. Матіос «Черевички *Божої Матері*», поезії Л. Костенко «*Давидові псалми. Псалом 1*» [14, с. 236], «*Псалом 16*» [14, с. 238] чи О. Веретенченка «*Христос*» [3, с. 38], «*Судний день*» [3, с. 39], та епіграфи (наприклад, тексту роману І. Корсака «Капелан армії УНР» передують слова з Об'явлення Івана Богослова: *Блаженні, хто випере шати свої, щоб мати право на древо життя, і ввійти брамами в місто* (Об. 22:14) [13, с. 3], одному з поетичних творів О. Ковальової – рядки із Книги пророка Ісаї: *Бо стане терниною та будяком уся земля...* (Іс. 7:24) [9, с. 89]; а поезії С. Майданської – цитата з Євангелія від святого Івана: *Хто з вас без гріха, нехай першим кине камінь...* (Ів. 8:7 – А. Б.) [17, с. 269]);

¹ Тут і далі ілюстрації подаються зі збереженням орфографії письменників.

² Цифра перед двокрапкою визначає розділ, а після двокрапки – вірш того розділу.

– **метатекстуальність**, зразком якої є інтертекст-переказ біблійної оповіді про життя Адама і Єви в детективному романі А. Кокотюхи «Осінній сезон смертей»: *Ми ж не будемобільше? – запитувала вона щоразу. – Адам і Єва щасливо жили в раю, аж поки не дізнали гріха, і тоді Господь за це прирік їх на муки* [10, с. 66] (Ім. 1:26 – 2:3, 2:4–25, 7:21–23) як вказівка героїні твору на її безгрішне шлюбне життя з чоловіком; та варіація на тему Господніх заповідей, як-от у творі М. Дочинця «Вічник»: *І вкотре перечитав його заповітне письмо.*

«Хочу, аби ти звикся з сими уроками, як зі своїми п'ятьма пальцями:

1. Иди за світлом і сам неси світло.

2. Нічого не бійся. Ніщо і ніхто не може знищити твою безсмертну душу. І тому йди по життю вільно, чесно і спокійно.

3. Навчися радіти кожній подарованій тобі хвилині. Смійся обличчям і душею.

4. Принось радість іншим. Будь людяним.

5. Прощай усе і завжди. Прощай усіх і себе» [6, с. 168], подані як повчання старшого товариша молодшому;

– **архітекстуальність**, що проявляється як жанровий зв'язок текстів церковно-канонічних та індивідуально-авторських молитов; наприклад, у Д. Павличка є поетичний цикл «Вечірні молитви», що звучить як єдина молитва, в якій митець просить:

Мій Господи, дожити дай до смерті

Життям, а не покійництвом. Амінь! [20, с. 264] – звертання *Господи* та *Мій Господи*, характерні для канонічних текстів, представлені у кожному з десяти віршів циклу. Із приводу індивідуально-авторських молитов І. І. Даниленко в монографічному дослідженні «Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція» зауважує: «Імітуючи сакральний діалог з вищими силами, літературна віршована молитва актуалізує світоглядні та творчі акценти, активізує жанрові засоби (лінгвістичні, образні, ритмічні), спрямовані на нарощення експресивності художнього світу, психологізацію медитативного начала, посилення ліричної рефлексії» [5, с. 271]. Дослідниця наголошує, що завдяки орієнтації на усталений жанровий канон і трансформації цього канону «молитовно-комунікативна ситуація набуває рис релігійно-естетичного переживання» [5, с. 271].

Випадки гіпертекстуальності в опрацьованих творах не були зареєстровані.

У монографії «Інтертекстуальність. Поняттєвий апарат Фігури, жанри, стилі» В. П. Москвін розрізняє інтенційні і структурні типи інтертекстуальних відношень.

Дослідник виділяє три інтенційні різновиди інтертекстуальності:

– риторичну інтертекстуальність (запланована і підтримується мовцем), що має естетичну або еристичну мету й виникає у випадках: а) цитування; б) використання апікацій; в) травестування; г) пародіювання; г) творчого наслідування відомого автора;

– спонтанну інтертекстуальність, що не підтримується спеціальними засобами та прийомами й виникає між оригіналом і: а) перекладом; б) версифікованим або прозаїзованим варіантом; в) новою редакцією тексту; г) адаптацією; г) анотацією; д) скороченим варіантом;

– криптофонну інтертекстуальність, що простежується у випадку плагіату [18, с. 16].

В аналізованих художніх творах були засвідчені зразки **риторичної інтертекстуальності**, що підтверджується прикладами:

– цитування, як-от: ... **Білобог та Чорнобог перуняться – і тим Сваргу удержують, аби Світу не быть поверженому. Велесова книга** (д. 11-А) [12, с. 8], або *І на гадку мені наверталася одна псалма: І він буде, як дерево, над водним потоком посаджене, що родить свій плід своєчасно, і що листя не в'яне його, і все, що він чинить, – щаститься йому!* (Пс. 1:3 – А. Б.) [6, с. 139] – у першому випадку спостерігаємо відсилання до чітко зазначеного джерела, у другому – тільки вказівку на шлях, який допоможе знайти процитований інтертекстовий елемент;

– використання фрагментів тексту без зазначення джерела, тобто текстових апікацій: – **Отче наш, що на небесах, – раптом зашептав. – Нихай святиться ім'я Твоє**

А коли закінчив тую молитву, почав іншу, своїми словами, що почали звідкись приходити [16, с. 63].

Ілюстрації, які би підтверджували вияв спонтанної та криптофонної інтертекстуальності, не були виявлені.

За структурними ознаками В. П. Москвін виокремлює парціальну й міметичну інтертекстуальність [18, с. 17]. Обидва названі типи інтертекстуальних зв'язків спостерігаються між прецедентними релігійними феноменами й опрацьовуваними творами української художньої літератури.

Парціальна інтертекстуальність, як стверджує науковець, ґрунтується на парціальних асоціаціях, які виникають тоді, коли із тексту-донора вилучають певні фрагменти, а текст-реципієнт їх приймає [18, с. 17–18]. Одним із прикладів таких інтертекстуальних відношень може бути введення прецедентного релігійного висловлювання **умити руки** тканину художніх творів А. Кокотюхи, зокрема історичного роману «Чорний ліс»: – ... *Виводь, шукай товстий стовбур. Можеш умити руки й передати мою справу на суд... ну, хоча б того ж Остапа, ти мене ним трошки полякав* [11, с. 230] та гостросюжетного детективу «Осінній сезон смертей»: ... *попервах Алла не стрималася і теж тирхнула в кулак, але, побачивши в моїх очах недобрий вогник, опанувала себе.*

– *Я вмиваю руки! Досить! Догрався* [10, с. 172].

Наведене висловлювання набуло значного поширення завдяки євангельському сюжету, в якому описано, як Римський прокуратор Понтій Пілат під час суду над Ісусом Христом здійснив ритуальне обмивання рук на знак непричетності до скоєння вбивства: «Пілат, бачачи, що ніщо не допомагає, ... взяв води й **умив руки** перед народом, та й сказав: невинний я в крові Праведника Цього» (Мт. 27:24), й уживається у такому значенні: «усунутися від відповідальності, оголосити про свою неучасть у справі» [8], яке визначає сферу його тематичного застосування. Як бачимо, письменник використовує названий прецедентний феномен у ситуаціях, де персонажі маніфестують свою подальшу непричетність до описуваних подій. Отже, інтертекстовий елемент ужито без порушення окресленої тематичної вимоги.

Основою **міметичної інтертекстуальності** є дериваційні асоціації, що виникають у результаті імітації похідним текстом (текст-реципієнт) основних ознак вихідного тексту (текст-донор) [18, с. 17]. Як ілюстрацію такого типу інтертекстуальних зв'язків наведемо поетичний твір Д. Павличка «Символ віри», який в уяві читача викликає паралель із депрекатіонімом «Символ віри». Вірш побудований за семантичною моделлю названої християнської молитви, й у ньому, так само як і в молитві, звучить мотив утвердження віри, віри в рідну землю, в рідну країну, «*як в життя, / Що не зникає після помертя*» [21, с. 50].

Отже, поняття інтертекстуальності як взаємодії «свого» і «чужого» тексту пов'язане з поняттям прецедентності. Дослідження показало, що в досліджуваному міжтекстовому взаємозв'язку творів сучасної української художньої літератури і прецедентних релігійних творів проявляються такі типи інтертекстуальності: власне інтертекстуальність, паратекстуальність, метатекстуальність, архітекстуальність (з урахуванням особливостей взаємодії текстів); риторична інтертекстуальність (відповідно до інтенції мовця); парціальна і міметична інтертекстуальність (за структурними ознаками).

Продовження розпочатого дослідження вбачаємо у вивченні фігур інтертексту, які виступають актуалізаторами прецедентних релігійних феноменів у творах сучасної української художньої літератури.

Перелік умовних скорочень

Старий Заповіт	
1М.	Перша книга Мойсеєва: Буття
Екл.	Книга Еклезіястова (або Проповідника)
Іс.	Книга пророка Ісаї
Пс.	Книга Псалмів
Новий Заповіт	

Мт.	Євангелія від св. Матвія
Ів.	Євангелія від св. Івана
Об.	Об'явлення св. Івана Богослова

Список використаної літератури

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования): учебное пособие. – Л.: Просвещение, 1973. – 352 с.
2. Біблія: переклад з давньоєврейської та грецької. – К.: Українське біблійне товариство, 1991. – Старий Заповіт. – 959 с.; Новий Заповіт. – 296 с.
3. Веретенченко О. Нагорода моя – свобода: поезія / О. Веретенченко. – Х.: Майдан, 2005. – 158 с.
4. Вознюк В. Між іконами і піраньями: проза буття / В. Вознюк. – К.: Український письменник, 2013. – 312 с.
5. Даниленко І. І. Молитва як літературний жанр: генеза та еволюція: монографія / І. І. Даниленко. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 304 с.
6. Дочинець М. Вічник. Сповідь на перевалі духу: роман / М. Дочинець. – Мукачеве: Карпатська вежа, 2012. – 284 с.
7. Іваничук Р. Хресна проща: романний триптих / Р. Іваничук. – Львів: ЛА «Піраміда», 2011. – 284 с.
8. Коваль А. П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / А. П. Коваль. – К.: Либідь, 2001. – 312 с.
9. Ковальова О. Осіння проща: поезія / О. Ковальова. – Х.: Майдан, 2006. – 172 с.
10. Кокотюха А. Осінній сезон смертей: роман / А. Кокотюха. – Х.: КК «Клуб сімейного дозвілля», 2014. – 256 с.
11. Кокотюха А. Чорний ліс: роман / А. Кокотюха. – Х.: КК «Клуб сімейного дозвілля», 2015. – 304 с.
12. Корній Д. Зворотний бік світла: роман / Д. Корній. – Х.: КК «Клуб сімейного дозвілля», 2013. – 320 с.
13. Корсак І. Капелан армії УНР: роман / І. Корсак. – К.: Ярославів Вал, 2009. – 179 с.
14. Костенко Л. Триста поезій: поезія / Л. Костенко. – К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2014. – 416 с.
15. Кузьміна Н. А. Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка: монография / Н. А. Кузьмина. – М.: КомКнига, 2007. – 272 с.
16. Лис В. Століття Якова: роман / В. Лис. – Х.: КК «Клуб сімейного дозвілля», 2014. – 240 с.
17. Майданська С. Зійшло мені сонце печалі: поезії / С. Майданська. – К.: Факт, 2007. – 284 с.
18. Москвин В. П. Интертекстуальность: Понятийный аппарат. Фигуры, жанры, стили: монография / В. П. Москвин. – М.: КД «ЛИБРОКОМ», 2011. – 168 с.
19. Найдюк О. В. Семантичні та функціональні особливості прецедентних феноменів у німецькомовному дискурсі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови / О. В. Найдюк. – К., 2009. – 24 с.
20. Павличко Д. Покаянні псалми: поезія / Д. Павличко. – К.: Вид-во ім. Соломії Павличко «Основи», 2009. – 870 с.
21. Павличко Д. Символ віри: поезія / Д. Павличко. – К.: Вид-во ім. Соломії Павличко «Основи», 2013. – 208 с.
22. Переломова О. С. Лінгвістичний аспект дослідження інтертекстуальності художнього тексту / О. С. Переломова // Філологічні трактати. – 2009. – № 1. – С. 83–89.
23. Риффатер М. Критерии стилистического анализа / М. Риффатер // Новое в зарубежной лингвистике: Лингвостилистика. – М., 1988. – Вып. 9. – С. 126–141.
24. Фатеева Н. А. Интертекст в мире текстов. Контрапункт интертекстуальности: монография / Н. А. Фатеева. – М.: КомКнига, 2006. – 280 с.
25. Чистова С. С. Сопоставительное исследование прецедентных феноменов в российской и американской рекламе бытовой техники и транспортных средств: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 – сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание / С. С. Чистова. – Екатеринбург, 2009. – 236 с.
26. Чорновол-Ткаченко Р. С. Прецедентный текст как основа лингвостилистической реализации категории интертекстуальности (на материале казок Льюиса Керрола): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – герм. мови / Р. С. Чорновол-Ткаченко. – Х., 2007. – 24 с.
27. Шкляр В. Нікуб (Кров кажана): роман / В. Шкляр. – К.: Ярославів Вал, 2010. – 254 с.
28. Ямпольский М. В. Память Тиресия. Интертекстуальность и кинематограф: монография / М. В. Ямпольский. – М.: Культура, 1993. – 464 с.
29. Jacobmeyer Hannah. Graham Swift, Ever After: a Study in Intertextuality // webdoc.sub.gwdg.de.

Берестовая А. А. Типология интертекстуальных связей текстов современной украинской художественной литературы и прецедентных религиозных феноменов.

Аннотация

В рассматриваемой статье автор предпринимает попытку классифицировать типы интертекстуального взаимодействия произведений современной украинской художественной литературы

(тексты-реципиенты) и произведений религиозного характера (тексты-доноры) и выделяет собственно интертекстуальность, паратекстуальность, метатекстуальность, архитектуальность (с учетом характера взаимодействия текстов); риторическую (согласно интенции говорящего), парциальную и миметическую интертекстуальность (по структурным признакам).

Ключевые слова: прецедентность, интертекстуальность, прецедентный религиозный феномен, интертекстуальные связи, текст-донор, текст-реципиент.

Berestova A. A. Typology of intertextual connections of the texts in modern Ukrainian literature with precedent religious phenomena.

Summary

In this paper the author has attempted to classify types of intertextual interaction of the works of modern Ukrainian literature and religious works that are the source of precedent religious phenomena. The relevance of this study is confirmed as the problems raised in domestic linguistics was partly investigated and has not been studied systematically and comprehensively.

The purpose of the study is to find out the nature of intertextual interaction of the works of contemporary Ukrainian literature and precedent religious phenomena. In this connection, it is necessary to characterize the features of intertextual connections of the texts in modern Ukrainian literature with the texts of religious content and determine the types of intertextual interaction.

Precedent religious phenomena used in the texts of modern Ukrainian literature are the object of the study. The subject of the study are intertextual connections of artistic works of modern Ukrainian literature as texts-receivers and religious writings represented in precedent religious phenomena as texts- donors.

Continuation of the initiated research can be performed in the study of intertextual figures which are representatives of precedent religious phenomena in the works of modern Ukrainian literature.

Key words: *precedent, intertextuality, precedent religious phenomenon, intertextual connections, text-donor, text-recipient.*

УДК 811.161.2'342'06:801

Берковець В. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри сучасної української мови
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail: Virvolb@ukr.net

ФОНЕТИЧНЕ СЛОВО У ПРОСОДИЧНІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ФУНКЦІОНУВАННЯ, БУДОВА, ВИРАЖАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У статті описано особливості функціонування фонетичного слова (акцентно-ритмічної структури) у текстах наукового, художнього, розмовного функціональних стилів, у сфері реклами, неймінгу, лінгводидактики, усного перекладу. Розглянуто деякі особливості будови фонетичного слова, випадки його використання як засобу мовної гри, проблемні моменти вживання фонетичних слів у лінгводидактиці, при перекладі.

Ключові слова: *фонетичне слово, функціональний стиль, реклама, неймінг, мовна гра, лінгводидактика, усний переклад.*

Сучасний етап розвитку лінгвістики позначений зосередженням уваги на питаннях функціонування мови в усіх сферах її вживання, стилях, жанрах і формах. Особливий інтерес викликає вивчення усної форми мови – первинної, найпоширенішої і найважливішої форми існування її як засобу комунікації. Усна форма мови використовує багату палітру вербальних і невербальних засобів і є об'єктом вивчення багатьох гуманітарних, природничих, точних наук, а також крос-дисциплінарних досліджень; її всебічний аналіз має не тільки теоретичне, а й широке прикладне значення тощо. Таким чином, дослідження усного мовлення є актуальним, багатограним і перспективним.

Важливе значення у лінгвістичних дослідженнях усного мовлення має вивчення звукових засобів мови – як *сегментних* (звуки, фонем), так і *надсегментних*, або *просодичних* (склад, фонетичне слово, синтагма, фраза, фоноабзац). Серед них особливий інтерес становлять дослідження *фонетичного слова* (ритмічної (акцентно-ритмічної) структури, ритмогрупи, акцентного слова, ритмічного такту) [3–6], яке називають також однією з основних одиниць мовленнєвого ритму,